

İKİ HÖDÜĞÜN SEYAHATI

1933

Hüseyin Rahmi Gürpınar 1864-1944

Öyküler

İKİ HÖDÜĞÜN SEYAHATI
ECİR VE SABİR
NASIL ÖLDÜRDÜLER?
MÜSLÜMAN MAHALLESİNDE BU İŞ OLUR MU?
ARZIN YUVARLAKLIĞINA İNANMIYOR
TÖVBELER TÖVBESİ

İKİ HÖDÜĞÜN SEYAHATI

KİŞİLER

İrfan Odacının yeğenidir. Mahir ile arkadaştır.

Mahir Kömürcünün kardeşidir.

ÖZET

Edirnekapısı civarındaki bir semtte, akrabaları ile yaşana İrfan ve Mahir, saf ve cahil iki gençtir. Saflık dereceleri ve zekâları birbirlerine çok yakın olduğundan yakın arkadaş olmuşlardır ve iyi anlaşılıyorlardır. Etraflarındaki tüm insanlar işe onların safılık ve akılsızlarına çok gülüyor, onlarla eğleniyorlardır. Mahalledeki yorgancı bir gün Büyükada'da bir işe gider ve geldiğinde gördüklerini etkileyici şekilde mahalleliye anlatır. İrfan ve Mahir'de akılları erdiğince anlatılanlardan çıkarımlarda bulunur ve aynı yere seyahat etmeye karar verirler. İki genç ağabey ve amcasından izin alır ve seyahat için kendilerince hazırlanır. Safılıkları, cahillikleri yanında kelimeleri düzgün telaffuz edememeleri yüzünden yolda sıkıntı yaşarlar ve en sonunda Büyükada yerine onları Heybeliada'ya bırakan biri tarafından kandırılırlar. Heybeliada'da, onları mirasyedi zannedip paralarını almak isteyen bir tellal onlarla ilgilenir. Fakat bu gezinin sonu, yine yanlış anlamalar yüzünden zabitanın olaya dâhil olmasıyla bitecektir.

ÖYKÜ

Yorgancının anlattıkları Mahir ve İrfan, her zamanki gibi mahalle kahvesindeyken, diğer bir müşteri olan yorgancı içeri girer. Birkaç gündür ortada olmadığı için nerede olduğu sorulur. Yorgancı, keyifle sigarasını yakar ve anlatmaya başlar. Bir hane döşemek için Büyükada'ya gitmiştir. İş bir hafta sürdüğü için orada kalmıştır. O güne kadar duyup da inanmadığı derecede güzellikler ve ilginçliklerle karşılaşmıştır. Kahvedekilere gördüklerini ballandıra ballandıra anlatır. Köşkler, köşkerin bahçeleri, bahçedeki heykeller, süslü faytonlar ve dikkatini çeken diğer şeyler onu çok etkilemiştir. Yorgancı tüm bunları garip ve mübalağalı kelimelerle tasvir eder.

İrfan ve Mahir'in seyahat hazırlığı İrfan ve Mahir, yorgancının anlattıklarını dikkatle dinlerler ama birçok şeyi de yanlış anlarlar. Büyü oda diye anladıkları Büyükada'ya nasıl gidebileceklerini yorgancıya sorarlar. Seyahat için kesin kararlarını verirler. Bu seyahate gitmeden önce de kılık kıyafetlerine özenmek isterler. Gidecekleri günden bir iki gün evvel hazırlığa başlarlar. Eski, ikinci el kıyafetler, aksesuarlar ve ayakkabılarla kendilerini şık hale getirmeye çalışırlar ama komik görünürler. Berbere gidip saç tıraşı olmayı da unutmazlar.

Yolculuk günü Pazar sabahı hazırlanırlar. Erkenden yola koyulurlar. Deniz yoluyla gideceklerini bilirler ama nereden bineceklerini, vapurun kaçta hareket edeceğini bilmiyorlardır. Yoldan geçen birine sorarlar. Adam nereye gideceklerini sorduğunda, neresi olduğunu hatırlamaya çalışırlar. Adam onlarla alay eder ve mahallelerine dönmelerini tembihler. Kızarlar ve biraz daha ilerleyip köprü memuruna sorarlar. Köprü memuru kılık kıyafetleri ile kendince alay eder ve nereye gideceklerini bile

bilmediklerini anlar. Arkadaşları ile şakalaşırlar. Kıyafetleri dolayısıyla kimi onları mirasyedi, kimi külhanbeyi, kimi ise doğal görünüşleri bu olan saflar olduklarını düşünür.

Büyükada vapuru bulunur Hala binecekleri vapuru bulamayan iki saf arkadaş, sonunda yine birine rast gelir ve Büyükada için Büyük oda, yorgancının gördüğü heykeller için cansız bekçiler diyerek gidecekleri yeri anlatmaya çalışırlar. Adamın kafası karışır ama sonuna büyük zorlukla da olsa Büyükada'ya gitmek istediklerini anlar ve nasıl gideceklerini tarif eder. Mahir ve İrfan vapur için bilet alır ve vapura binerler. Fakat kıyafetlerindeki garipliklerden dikkat çekerler ve görevli yanlış mevkiye bindiklerini anlar, ikisini vapurun aşağısına gönderir.

Vapurdaki yanlış anlaşılmalr İkinci mevkide yer bulup, yolcular arasına otururlar. Vapurda satılan pandispanyadan alırlar ve atıştırırlar. Vapur denize açılmış gidiyordur fakat iki arkadaşın içine kurt düşer. Bilinmezliğe doğru gidiyorlar gibi gelir. Yanlarındaki bir yolcuya, onun nereye gittiğini sorarlar. Az Türkçe bilen Rum, Anti Gonide'ye gittiğini söyleyince yine yanlış anlarlar ve yanlış vapura bindiklerini, Artık köyüne doğru yol aldıklarını düşünürler. Panik yaparlar. Artık Köyü'nün Karadeniz'de bir köy olduğunu düşünürler. Rum'un Türkçesini anlamadıkları için gelen sucuya vapurun Karadeniz'e mi gittiğini, yanlış mı bindiklerini sorarlar. Sucu onlarla baş edemeyince, vapurun Kınalıada'ya yanaşacağını, orada inip İstanbul'a geri gidebileceklerini söyler. Mahir ve İrfan, söyleneni kınalı at anlayarak biraz da bu konu üzerine kafa yorarlar. Sucu, vapur vardığında onlara yardım edeceğini söyler. Olaya şahit olan Ermeni ve Yahudi yolcular adamların saflıklarına, cahilliklerine göndermede bulunarak aralarında konuşurlar. Bu iki tuhaf görünümlü adam mirasyedi zannedilir.

Sandalcının hilesi Vapur yanaşınca, herkesin gözünün üstünde olduğu iki arkadaş adaya çıkar. Bin bir zorlukla dertlerini biletçiye anlatırlar. Biletçi, onların Büyükada'ya gitmeye çalışırken yanlışlıkla Kınalıada'da indiklerini anlar. Büyükada'ya gitmeleri için bir sandal tutar ve mirasyedi müşterilere dikkat etmesini tembihleyerek sandalcıyla anlaşır. Sandalcı bir süre sonra İrfan ve Mahir'in nasıl birer adam olduklarını çözer, Büyükada'ya kadar kürek çekmeyi lüzumsuz görür ve Büyükada diyerek onları Heybeliada'ya çıkarır. İskele civarında dolaşan tellal Yanko'ya Rumca seslenir. Kıyafetlerini dikkate almamasını, ceplerinin para dolu olduğunu, eğlenmeye geldiklerini ve ona da kısmet olması için getirdiğini söyler.

Tellal Yanko'nun yönlendirmeleri Yanko, iki av yakaladığını düşünür ve onlara hemen fayton ayarlar. Kendisi de onlarla beraber biner. Ada'da tur atmaya başlarlar. Güzel manzara, ağaçlar ve fayton gezisi sırasında iki saf arkadaş coşku dolu anlar yaşarlar. İçlerinden zıplamak, coşmak gelir ama ara sıra gördükleri insanlardan çekinirler. Araba Çam limanına gelir. Tellal, ikisini eski gazinoya götürür. Ne arzu ettiklerini sorar. Mahir ve İrfan çok acıkmıştır. İşkembe çorbası, yoğurtlu kebab gibi şeyler söylerler. Fakat gazinoda o tür yemekler yoktur. Yemekten evvel içki önerilir. Mastikayı biliyorlardı ama Duziko'dan haberleri yoktur. Tellalın önerisiyle birer kadeh içerler. Fakat çok garip hallere girerler. Gelen küçük küçük mezelerle de doymayacaklarını söylerler. Bunların içki ile içilen atıştırmalıklar olduğunu, sonradan büyük porsiyonlar geleceği söylenir. Tellalın işgüzarlığı ile üçüncü kadehi de içerler. İyice sarhoş olmaya başlarlar.

Mahir ve İrfan'ın sarhoş halleri Üçüncü kadehle birlikte sarhoş olan ikili memleket havalarından şarkı söylemeye başlarlar. Nihayet ceplerinden çıkardıkları mendillerin birini kuşak gibi sarıp feslerine dolarlar. Sarhoşluğun etkisiyle sağa sola uzun uzun eğilmelerle oynamaya devam ederler. Civardakiler de bu görüntüleri izlemek için yarım çember şeklinde dizilip izlemeye koyulurlar. Yanko'da birkaç kadeh daha içtikten sonra sarhoş olur. Rumca, sandalcı arkadaşının bu iki kişi tavsiye ettiğini, mirasyedi olduklarını, paralarının çok ama akıllarının olmadığını söyler ve onların hesabına herkesin içebileceğini duyurur. Mirasyedilerin hesabına elden ele kadehler dolaşmaya başlar.

Yanko gerçeği anlar Kıyafetleri dolayısıyla pek de zengin görünmeyen mirasyedilerden, gazino sahibi endişelenir. Tellala, önce şimdiki kadar olan masrafı ödemelerini, daha sonra istedikleri kadar yiyip içebileceklerini söyler. Yanko bu ihtardan sonra İrfan'ın kulağına eğilir ve gazinocunun para istediğini, hesabı verip sonra yemekleri ısmarlayacaklarını söyler. İrfan ve Mahir yemekleri tamamlanmadan para vermeyi garip bulur. Söylenen miktarı yanlış anladıklarını zannederler. Tellal ile aralarında para konusunda şakalaştıklarını düşündükleri konuşmalar geçer. Söylenen para, İrfan ve Mahir'e çok gelir. Tellal ise bu paranın onlara çok geleceğine ihtimal vermiyordu. Fakat konuşmalarında hizmetçi lafı geçince mirasyedi olup olmadıklarını sorar. İrfan, kendilerinin değil amcasının odacı olduğunu söyler. Tellal, durumu anlar. Rumca içki servislerinin durdurulmasını söyler.

İrfan'ın İngiliz lirası Böyle bir ortamda İrfan ve Mahir pazarlıkla fiyatı indirmeye çalışmayı düşünür. Fakat borcun üstüne bir de araba fiyatı eklenir ve vermeleri gereken ücret artar. İrfan ve Mahir, parayı veremezlerse karşılığının ne olacağını sorarlar ve polis, zabıta ve hükümet laflarını duyarlar. Bu sözlerden çok korkarlar ve aralarında tartışmaya başlarlar. İrfan'ın cebinde bir İngiliz lirası vardır. Fakat bu parayı sarıp sarmalayıp, cebinin en derinlerinde saklıyor, çok ender zamanlarda açıp, parlatıp sevip okşuyordur. Mahir, bir türlü para biriktirip İngiliz lirasına sahip olamadığından o da bazen arkadaşı ile bu parayı seviyordu. İki arkadaş tartışmaya başlarlar. Mahir, İrfan'a İngiliz lirasını bozdurması için baskı yapar. Fakat burada bozdurmak kelimesi yerine parçalama kelimesini kullanır. Konuşmayı duyan tellal yanlış anlar ve cinayetten bahsettiklerini zanneder.

Yanlış anlaşılmalr Tellal, gazinoda keyif yapan İngiliz'i kastettiklerini düşünür. Bu iki adam, parası çıkmadığı için İngiliz'i ortadan kaldırıp parasına el koymayı düşünüyorlar gibi algılar. Durumu gazino sahibine ve garsona söyler. Söylenenler gerçekten bu yönde mi yoksa yanlış mı anlaşıldı diye belli etmeden konuşmaları dinlerler. Fakat bu esnada garson İngiliz'e gider ve onu bilgilendirerek önlem alması için çabalar. İkisi ortak dil kullanmadığından anlaşamazlar. Garsonda işaretler yöntemi ve taklitle durumu anlatmaya çalışır. Elini tabanca gibi yapar, boğazına doğru kesici alet uzatır, ona boğacak gibi davranır ve iki saf adamı gösterir. Fakat İngiliz onu bir türlü anlamaz ve garip hareketleri devam eden garsona iyice sinirlenir.

Polis olayı çözer Garson ve İngiliz, Mahir ile İrfan arasındaki kavga kızıdır. İrfan ve Mahir alt alta üstü üste kavga etmeye, "parçalayalım, parçalamayacağız" diye karşılıklı atışmaya başlar. Bu sırada çağırılan polis komiseri ve jandarma yetişir. Olaya el koyar. Mahir ve İrfan orada sorguya çekilir. Kimi parçalayacakları sorulur. İngiliz cevabını verdiklerinde, durumu anlamak üzere sorular sorulur. O sırada İngilizce bilen Rum bir tercüman da bulunmuştur. İngiliz'e, Mahir ve İrfan'ı tanıyıp tanımadığı, şikâyetçi olup olmadığı sorulur. İngiliz onları tanımadığını ama garsondan şikâyetçi olduğunu söyler. Hareketlerinden rahatsız olmuştur. İşler iyice karışır. Arada yanlış anlaşılmaya sebep olacak konuşmalar geçse de polis en sonunda Mahir ve İrfan'a, hangi İngiliz'i parçalayacaklarını göstermezlerse onları karakola götüreceğini söyler. İrfan da cebinden İngiliz lirasını çıkarmak zorunda kalır. Durumu anlayınca orada bulunan herkes el çırpmaya başlar.

TEMALAR

Cehalet/Yanlış anlama İrfan ve Mahir'in başına gelenler, cehalet ve ona eşlik eden saflıklarının insanın başına neler açabileceğini göstermiştir. Yanlış anlamalar, çevre ile olan ilişkide yaşanan sorunlar, bilgisizlik hayatlarını zorlaştırmıştır. Cahillikleri ve saflıklarının, başlarına gelen olayların seyrine müdahale etme gücünü azalttığı görülür.

Sahtekarlık Kendini kurnaz sanarak insanları dolandırmaya çalışmak, eninde sonunda bir gün kişiyi zor durumda bırakacaktır. Görünüşlerine aldanarak mirasyedi zannedilen iki arkadaş, aldatılmaya müsait yapıları nedeniyle kandırılırlar ve onlarla alay edenler olur. Bazı durumlarda aldatanların, aldandığına örnek olabilecek bir öyküdür.

KARAKTER ANALİZİ

İrfan (Cahil)

Karakter Oldukça saf ve cahil olan İrfan, amcasıyla yaşıyordu. Cehaleti nedeniyle sabit fikirdir ve kendisi ile alay edildiğinde, söyledikleri anlaşılmadığında karşısındakini suçlar. Kolay kandırılan ve her şeyi sürekli yanlış anlayıp, yorumlayan bir karakterdir. Para hesabı yaptığı ve parasının kıymetini bildiği söylenebilir.

Aktivite En iyi anlaştığı ve kendisine çok benzeyen arkadaşı Mahir dışında fazla zaman geçirdiği kimse yoktur. Tüm aktivitelerini, sohbetlerini onunla yaptığı anlaşılmaktadır. İkisi sık sık mahalle kahvesinde vakit geçirip tavla oynuyorlardır. Fakat oynadıkları tavla da kuralına uygun olmadığı gibi, başkaları ile oynayabilecek kadar oyuna hakim değildirler. Amcası ile birlikte kalmaktadır ve eğitimi olmadığı, zaman zaman amcasının çalıştığı yerde hamallık, getir götür gibi işlerde günübürlük hizmetlerde bulunduğu anlaşılmaktadır.

ÖRNEK ANILAR

Cahil/Sabit fikirli İrfan eğitimsiz ve cahildir. Mahir ile sık sık tavlâ oynarlar fakat ikisi de kuralları, sayıları hep karıştırır. Fakat ikisi de kendi hesaplarının doğruluğu konusunda ısrarcıdır. “Şu tavlâyı öğrenemedin gitti! Dörtle altının toplamı yirmi sekiz mi eder? Üç altımız eder yirmi, bir de daha yirmi altı...”

Saf/Fakir İrfan'ın sahip olduğu bir İngiliz lirası vardır ve onun için çok kıymetlidir. Ona gösterdiği özene ve parayla yaptıklarına bakılarak saf yönünden bahsedilebilir. “Arada sırada تنها, pek gizli bir mahalleye çekilir. Çantanın ufak gözünü açar. Mini mini bir bez düğümü çıkarır. Bu bezi çözer. Evvelâ cigara kâğıdına, sonra da gazete parçasına sarılı olan bu İngiliz lirasını, sabunla yıkanmış, uğulmuş belki çok defa yalanmış, tadına bakmaya uğraşılmış bir İngiliz lirasını böyle iki kılıfından tecrit ettikten sonra mütehasşirane ziyaret eder.”

Tellal Yarko (Dolandırıcı)

Karakter Yarko, kendini kurnaz zanneden ve kurnazlığı ile övünen biridir. Fakat Mahir ve İrfan'ı kandırmaya çalışırken yanlış anladığını fark eder. Safıklarından yararlanmak istediği müşterilere karşı olan hareketlerinden dolandırıcı, hilekar, çıkarıcı ve alaycı olduğu anlaşılmaktadır.

Aktivite Heybeliada'da tellal olarak çalışmaktadır. Hikayeden anlaşılır ki para kazanmak için hileye başvurduğu ve fırsatları değerlendirdiği zamanlar vardır. İçki içmeye alışık olduğu ve alkolü sevdiği söylenebilir.

ÖRNEK ANILAR

Dolandırıcı/Alaycı Yarko, İrfan ve Mahir'i paralı sandığı için onları kandırmaya ve dolandırmaya çalışır. Zekaları ile de alay eder. “Bugün bir av yakaladım. Bunları bana Kınalıada sandalcı Panayut tavsiye etti. Mirasyedi imişler. Para çok akıllı yok, işte bunlar öyle... Siz içiniz bizim hesabımıza siz de, içiniz...”

İçkiye düşkün Yarko'nun içkiler konusunda bildiklerinden, hikâyede alkol ile alakalı söylemlerinden alkole düşkün olduğu, içki içmeyi sevdiği söylenebilir. Gittikleri gâzinoda, hayatlarında hiç içki içmemiş Mahir ve İrfan'a yöntem gösterir. “Yok, bre adet bu. Kadehler birbirine tirink yapacak... Böyle daha keyif kaçacak.”

ECİR VE SABİR

KİŞİLER

Behiye Beş yaşlarında Cemal isimli oğlu, birden bire ölür ve Behiye o günden sonra toparlanamaz.

Şeküre Behiye'nin annesidir. Kızının acısını hafifletmek için elinden geleni yapmaya çalışmıştır.

ÖYKÜ

Cemal'in ani ölümü Cemal, yatılı okuldan bir haftalığına eve gelmiş ve birden bire hastalanıp bir hafta içinde ölmüştür. Ailesi doktorlara, üfürükçülere, hocalara götürmüş fakat gerektiği kadar zamanları olmadığı için çocuğun neyi olduğunu bile anlayamamışlardır. Behiye, acılar içinde sürekli feryat ediyor, içindekileri dışarı dökmeye çalışıyor, ayılıp bayılıyordu. Oğlu o gün gömülüyordu. Acısına katlanamadığı her halinden bellidir. Şeküre Hanım, kızının perişanlığını görünce torununun acısını, yasını bir kenara koyar ve kızına destek olmaya çalışır. Behiye bayılınca ona limon koklatır, çiçek suyu içirir, yakalarını gevşetir. Behiye biraz gözünü açar gibi olur.

Behiye'nin evlat acısı Ayılan acılı anne, yavru için ağıtlar yakmaya, gözyaşları dökmeye devam eder. Oğlunun nazardan öldüğüne dair cümleler söyler. Ezbere okuduğu duadan, fiziksel görünüşünden bahsederek oğlunu över. Yanındaki komşularda kadına destek çıkarak, Cemal ile ilgili anılarını anlatırlar. Onlarda Cemal'in başka türden bir çocuk olduğunu, çok akıllı olduğunu vurgularlar. Fakat aslında övmek için anlatılan bu anılardan bazılarında kendi cehaletleri yüzünden Cemal'in çok zeki olduğunu sandıkları anılardır. Bunu hiçbir anlamıyordur. Bu sırada bir komşu gelir. Cemal

yaşlarında oğlu Mehmet de onunladır. Komşular, Behiye'nin Mehmet'i görünce daha da fena olacağını söyleyerek gizlice kadını azarlarlar. Komşu kadın ise kocasının cenazeye gittiğini, kaynanasının yatalak olduğunu söyleyerek hızlıca kaynanasını çekiştirir. Çocuğu bırakacak kimsesi olmadığını söyler. Gerçekten de Behiye Mehmet'i görünce kötüleşir. Çocuğa sıkı sıkı sarılır. Çocuk bu sıkı sarılmadan bağırtılarla kurtulmaya çalışır. Behiye bayılma derecesine gelir. Mehmet olanlardan dolayı annesine sorular sorar ve Cemal'in öldüğü, toprağa gömüleceği gerçeğini öğrenir. Ölmek istemediğini, toprağa gömülmek istemediğini söyleyerek ağlamaya başlar. Behiye bu söylenenleri de duyar ve haykırarak oğlunun gömülmesi ile ilgili ağıtlar yakar.

Ecir ve sabır dileyenler Behiye böyle fenalaştıkça gelenlerden kimi ölünün arkasından ağlamanın iyi olmadığını, günah olduğunu söyler. Kimi ağlamazsa daha kötü olacağını, hastalanacağını iddia eder. Bu karmaşa da Behiye'ye 'ecir ve sabır' dilemeye gelenlerin ardı arkası kesilmez. Kadının ağlamasını önlemeye yönelik hareketler yapacaklarına aksine gözyaşı ve bağırışa teşvik ettikleri görülür. Kadının yarısı tazelenen tazelenen artık gözünde gözyaşı kalmaz. Fakat gelenler yürek yakan sorular sormaya ve yorumlar yapmaya devam ettiği için Behiye ağlamasının duramayacağını, durursa da ayıp görüneceğini görür.

Doktorun tavsiyeleri Birinci hafta komşuların taziyesi biter. Sonra da çocuğun vefatını geç haber alan uzak tanıdıklara sıra gelir. Uzak yerlerden her gün bir iki kadın kafilesi gelir. Çocuğun ölümünün üzerinden sekiz- on gün geçse de gelenler olayı yeni duymuşlardır. Onlar için hadise taze olduğundan bağırıp ağlaşırlar. Üzüntülerini ne kadar şiddetli gösterirlerse sevgilerini de o derece yüksek göstermiş olacağını varsayıyorlardır. Birkaç günde bu hızla geçene Behiye Hanım'da hal kalmaz. Görünüşü iyice kötüleşir. Annesi hastalanmasından endişe eder. Kadın, doktora götürülür. Doktor, Behiye'nin ağılatılmamasını, gezdirilmesini, üzüntüsünün hafifletilmeye uğraşılmasını tavsiye eder.

Şeküre'nin çabaları Şeküre Hanım, taziyeye gelenlerin önüne çıkarak 'ecir ve sabır' sözü etmemelerini, ölen çocuktan asla bahis olunmaması gerektiğini, doktorun uyarısı olduğunu söyler. Söylediklerine uyamayacak varsa Behiye'yi görmemelerini rica eder. Fakat kadınların bazıları laf anlasa da bazıları anlamaz. Bildiklerini söylerler. Özellikle Şeküre Hanım odadan ayrılır ayrılmaz Cemal'i öven, ölümünün acısına dair laflar edenler çok olur. O dakikadan sonra Behiye oğlu o an ölmüş gibi ağlamalara başlar. Şeküre Hanım, odaya koşar ve kızını bayılmış bulur. Behiye Hanım bu yolla da gelenlere laf geçiremeyince başka bir şey dener. Gelenleri Behiye'nin yanına sokmadan, ölen çocuktan bahsetmeyeceklerine dair yemin ettirir. Fakat bu önlem de işe yaramaz. Yeminini bozanlar dışında, ölen çocuğa dair açık olara değil üstü kapalı şekilde, kaşla gözle bir şeyler söyleyenler, Behiye'yi ağlatan olur. Şeküre Hanım, bu yollarla kızının acılarının artmasını engelleyemeyeceğini görür. Artık gelenlere kapıyı açmamaya karar verir. Ahçı ve hizmetçi tembihlenir ve gelenlerin başsağlığı için gelip gelmediğini anlamadan kapıyı açmamalarını tembihler. Fakat bu da işe yaramaz. İçeriden sesler gelirken eve alınmayan misafirler, evin boş olduğuna inanmaz. Bazı seferlerde, ev kalabalıkken kapıyı açanlar Şeküre'nin tembihlerini unuturlar.

Şeküre'nin delirmesi Şeküre Hanım'ın tüm çabaları boşa gider ve kızı sürekli ağlamaktan, ayılıp bayılmaktan iyice kötüleşir. Cemal'in ölümünden 1.5 ay sonra vefat eder. Kızının cenaze töreni biter bitmez, Şeküre Hanım odunluğa giderek bir odun alır. Kızının vefatından dolayı bu kez onun için gelecek ve 'ecir ve sabır' dileyenleri karşılamaya girişir. Behiye'yi teselli için söylenen benzer sözlerle kapıdan içeri girenleri odunla yaralar. Herkes, torunu ve kızının üzüntüsünden delirdiğini düşünür. Gerekli yerlere haber verilir ve Şeküre Hanım darüşşifaya gönderilir. O, oradayken hala evlerine gidip taziyeye bildirenlerin, arkalarından konuşup yorum yapanların bitmediğini duyan Şeküre tımarhanede gerçekten delirir ve bu duruma kimse şaşırmaz.

TEMALAR

Taziye geleneği/Cehalet Bir çok insanın vicdanını rahatlatmak, gelenekleri sürdürmek ve kendi üzüntülerini ispat etmek adına taziye adı altında yaptıkları davranışın cenaze sahibi kişilere faydası, tesellisi olacak yerde, olumsuz etkileri olabilmektedir. Taziyeye gelen kişilerin bu yöndeki bencillikleri, uyarılara rağmen ısrarlı davranışları cehalet ile açıklanabilir.

NASIL ÖLDÜRDÜLER

KİŞİLER

Anlatıcı Heybeliada'da yaşamaktadır. Yazardır. Duyarlı, yaratıcı ve yardımsever bir karakter olduğu anlaşılmaktadır.

ÖYKÜ

Heybeliada'daki eşekler Heybeliada'da yaşayan yazar, adada bulunan eşeklerin çöllerdeki develer gibi adada önemli olduğunu yazar. Çünkü orada ne tramvay, ne taksi vardır. Araba ise çok azdır. Özellikle nakliye işleri eşekleri aracılığıyla yapılmaktadır. Adaya turist olarak gelip de eşeğe binmeyen de yok gibidir. Yazın, eşekleri hırpalanana kadar çalıştıran sahipler, Kasım ayı gelip de kış görüldüğünde ormana salıyor, bakımını üstlenmekten kaçınıyor. Yazın çalışmaktan harap düşmüş, iyice zayıflamış, dayak yemekten yaralanmış eşekler özgürce otlamanın tadını çıkarsalar da su bulmakta zorlanıyorlardır. Ada halkı bile su bulmakta zorlanırken, tatlı su veya göl olmayan ada eşekler için çok zorlu olur. Fakat insanlar bu durumu önemsemmez ve kendilerini sorumlu hissetmezler.

Dertli'nin hali Yazarın evinin penceresi bir otlığa bakıyordu. Kış vakti gelince, yine sahibi tarafından terk edilmiş bir eşeğin penceresinin karşısındaki otlakta yaşamaya başladığını görür. Oldukça zayıf, yaraları olan, hastalıklı görünen bir eşektir. Yazar, her gün bu eşeği inceler, onunla dertlenir. Hatta adını 'Dertli' koyar ve akşamları yemek için masaya oturduğunda Dertli'nin o günkü hallerinden anekdotlar anlatarak masadakileri güldürür.

Dertli'ye zarar veren çocuklar Bir gün dışarıdan sesler işitir. Pencereden baktığında dört tane çocuğun, Dertli'nin sırtına binip sopalarıyla onu zorla koşturmaya çalıştığını görür. Hayvan gücünün kalan son kırıntılarını vurmaların etkisiyle çocukları götürmek için kullanıyor ama durup durup olduğu yere yığılıyordur. Bu durumu gören Yazar terlikleri ve geceliği ile dışarı fırlar. O fırladığında Dertli taşıyamadığından çocuklarla birlikte devrilmiş haldedir. Çocuklar bu durumdan çok eğlenmiş ve ayağa kalması için ellerindeki sopalarla onu dürtüyorlardır. Yazar çocukları kovalar. Dertli'nin başına gider. Hayvanın hiç hali kalmadığını ve gözlerinden yaşlar süzüldüğünü görür. Çocukların acımasızlığını ve merhametten yoksunluğunu o zaman fark eder. Ona yardım eder. Ertesi gün yine aynı şey olur. Bu kez çocuk sayısı fazladır ve içlerinde iri olanlarda vardır. Eşeği sopalarıyla hırpalıyorlar, üzerine binip eğlenmeye çalışıyorlardır. Yazar yine çocukları azarlar ama çocuklar ona karşı gelip isyan ederler. Böyle bir tartışmayla Yazar eşeği yine bir şekilde kurtarır. Fakat eşeğin yazın oluşan ama düzelmeye başlayan yaraları tekrar açılmış, her yeri kan içinde kalmıştır.

Dertli'nin ölümü Sonraki gün Yazar, İstanbul'a gitmek zorunda kalır ve adaya geç vakit döner. Sabah olduğunda gördüğü manzara onu çok üzer. Dertli ölmüştür. Yazar, çocukların sebep olduğunu biliyordu. Memurlara haber verir. Gelen memurlar da eşeğin ölümünü önemsemiyor, eşeğin arkasından 'gebermiş' kelimesini kullanıyorlardır. Yazar bu duruma çok bozulur. Fakat insanların gözünde eşeklerin, hayvanların hiç önemi olmadığını, olsa zaten bu tür olaylar yaşanmayacağını biliyordu. Adada ölümüne sebep olanlarla ilgili başka şahit bulunmaz. Çünkü diğerlerine göre eşeğin sopayla öldürülmesi doğal bir olaydır. Acınacak bir durum yoktur. Ona göre eşeklerin mahkemesi, hakimi olmadığından haklarını arayacak kimse de yoktur. Fakat insan öldüğünde de, eşek öldüğünde de cesedi aynı şekilde çürüyordur. Bunu Allah'ın insanlarla alay edercesine sunduğu bir kanıt olarak düşünür. Dertli'nin artık kurtulduğunu, acılarının, endişelerinin son bulduğunu biliyordu. Yazara göre o, Dertli'den daha zor durumdadır artık. Onun hayat mücadelesi sürüyordu.

TEMALAR

Hayvan hakları/Acımasızlık İnsanların hayvan hakları konusunda ne kadar duyarsız ve acımasız olduklarını anlatan bir öyküdür. Hayvanları temsilen öyküsü anlatılan eşekler, canlı oldukları önemsenmeden insanlar tarafından acımasızca sömürülüyordu. Fakat ihtiyaçları kalmadığında veya yaşlandıklarında duyarsızca terk ediliyor, nasıl yaşadıkları veya ne muamele gördükleri hiçbir vakit önemsenmiyordu. Yazarın öykünün geçtiği dönem içinde hayvan haklarının korunmadığı ve hayvanların önemsenmediği çıkarımında bulunulabilir. Anlatıcının eşeklere karşı olan ilgisi, sevgisi ve duyarlılığı öyküde öne çıkan duygulardandır. Diğer insanların aksine onların acılarına karşı üzüntü duymaktadır. İnsanların acımasız ve bencil yönüne dikkat çekmektedir.

MÜSLÜMAN MAHALLESİNDE BU İŞ OLUR MU?

KİŞİLER

Rabia Hanım Oğlu ve gelini ile birlikte yaşıyordu. Gelinlerine hiç huzur vermeyen biridir fakat en son gelininin tavırları karşısında, öncekilerin ne kadar iyi huylu olduklarını fark eder.

Nuri Efendi Üçüncü karısına çok düşkündür. Eski evliliklerinde baskıcı, sert ve huysuz olmasına rağmen son eşine aynı konularda anlayışlı davranıyordu.

Safnaz Nuri Efendi'nin üçüncü karısıdır. Rahat, temizliği çok önemsemeyen, kaynanası ile geçinemeyen genç bir kadındır.

ÖYKÜ

Nuri Efendi'nin eşleri Nuri Efendi'nin ilk karısı Ayşe, kocasının huysuzlukları ve kayınvalidesinin geçimsizliği arasında kalarak bir gün vefat etmiştir. İkinci karısından da ayrılan Nuri Efendi, genç ve süsüne düşkün bir kadın olan Safnaz ile evlenir. Rabia Hanım, önceki gelinlerinin kıymetini bilemediğini ve yok yere onlara eziyet ettiğini anlar. Onlar ne kadar saygılı, temiz, idareli ise yeni gelini tam tersi özelliklere sahiptir. Oğlu da diğer eşlerine davrandığı gibi davranmıyor, yeni karısının bir dediğini iki etmiyordu. Rabia Hanım, bu duruma daha da sinir oluyordu. Oğlunu karısına karşı kıskırtmak için elinden geleni yapsa da o güne dek istediği gibi başarıya ulaşamamıştır. Ama oğlunun en zayıf noktasının kıskançlık olduğunu bildiğinden en çok o konuya yoğunlaşmaktadır.

Rabia Hanım'ın abartılı konuşmaları Bir gün Nuri Efendi işinden erken gelir. Karısı evde yoktur. Oğlunu gören Rabia Hanım bu durumu hemen lehine çevirmek için bağıarak, fenalaşır gibi rol yapar. Karısının erkenden evi bırakıp komşuya gittiğini, ne kadar beklese de gelmediğini söyler. Uzun zaman geçince komşuları dolaşmış ama gelinini kimsede bulamamıştır. Gittiği evlerde gelininin oraya uğradığı ama çok fazla kalmadığı söylenmiştir. En son gittiği komşu evinde, gelinini süslenip püslenmiş, ince çoraplar, topuklu ayakkabı ve mini etekle görmüş, suratına tükürmüş ve orada fenalaşmıştır. Komşu kadın boşuna ayılıp bayılmamasını, gelininin bu şekilde dışarı çıkmadığını sadece evde şakalaştıklarını söylemiştir. Nuri Efendi bunları duyunca kıskançlık krizine girer. Adam, annesinin abartma ve kendisini dolduruşa getirmeye çalışma huyunu bilmesine rağmen kadının söylediklerinden etkilenir.

Evdeki büyük kavga Nuri Efendi'nin karısı eve gelince, karı, koca ve kaynana kavga etmeye başlarlar. Kavga o kadar büyür ki mahalleli sesleri duyup bakışlarını eve doğru çevirir. Nuri Efendi ağızından kötü bir kelime çıkmaması için o sinirle evden çıkar ve ne yana gideceğini bilemez vaziyette sakinleşmeye çalışır. O gittikten sonra kaynana ve gelin kavga etmeye devam eder. Gelin iyice sinir olur ve o tarz kıyafetler giyip dışarı çıkacağını, kıyafetleri oğluna aldirtacağını, onu da sinirden felç yapıp kötürüm bırakacağını söyler. Kaynana da altta kalmaz. Ne yapıp edip oğlundan onu ayıracağını ve yeni, namuslu bir gelin alacağını iddia eder. Oğluna büyü yaptığını söyler. Gelini, onu daha çok sinir etmek için büyü yaptırdığı, hep yaptıracağını ve Nuri'nin onun bir dediğini iki etmediğini, akşamları ayaklarına kapanıp ağladığını anlatır. Kaynanası sinirden fenalaşır. İkisi restleşir. Bir hafta sonra ateşkes ilan edilmiş gibi sessizlik hakim olur ama içten içe ikisi de fırsat kollar.

Mahalleye taşınan yeni komşu Safnaz, o günden sonra daha da cüretkâr olmuştur. Daha fazla komşuya gidiyor, evden uzak uzun saatler geçiriyor, daha açık giyiniyordu. Kaynana haset ediyor ama oğlunda istediği etkiyi bırakacak bir durum oluşmuyordu. Bir gün evlerinin karşısındaki yere bir aile taşınır. Diğer ailelerden farklıdır. Kadın açık saçık giyiniyor, saçlarını kabarık yapıyordu. Adam da sürekli tıraşlı ve Frenk kıyafetleri ile dolaşıyordu. Gülüşleri evden dışarı taşıyordu. Evin dışındaki kafesleri de çıkarmışlar, pencereler sürekli açık halde yaşıyorlardı. Rabia Hanım, onların yaşam tarzlarını edepsiz bulur.

Nuri Efendi'nin baskını Bir gün, Rabia Hanım gelinini uygunsuz bir sohbetin içinde yakalar. Karşı penceredeki adam gelinin penceresine doğru iltifatlar söylüyor, çapkınca hareketler yapıyordu. Gelininin kıkırdama sesleri de aşağıdan duyuluyordu. Kaynana, rezillik olduğunu düşündüğü bu durumu oğluna kanıtlamanın peşine düşer. Bir gün işe gitmiş gibi yaparak yüklüğe saklanmasını, gördüklerine inanamayacağını söyler. Nuri Efendi annesini dinler, yüklüğe saklanır. Birkaç saatin

sonunda annesinin uyarısıyla dışarı çıkar. Annesi karşı komşunun onların evlerine bakarak söylediklerine işaret eder. Karşıdaki adam, onların odasına doğru karısına iltifatlar ediyor, ona aşkını ilan ediyor ve evli olsa bile kocasını kandırıp birlikte olabileceklerini söylüyordu. Karısı ise söylenenlere gülerken karşılık veriyordu. Nuri Efendi'nin kan beynine sıçrar. Annesi de içten içe çok memnun oluyor ama sürekli salâvat getirerek memnuiyetini gizliyordu. Nuri Efendi, babadan kalma silahını almak için yukarı çıkar ve karısı onu görür. Neler olacağını anlar ve ev haliyle koşarak komşuya sığınır.

Yeni komşuların mesleği Karısının arkasından birkaç el ateş eden Nuri Efendi, isabet ettiremez. Karşı komşunun evine de ateş eder. Camlar kırılır. O sırada polis gelir. Durumu anlamaya yönelik sorular sorar. Nuri Efendi, karşı komşunun karısına ağza alınmayacak şeyler söylediğini anlatır. Onu dinleyen ve etrafı saran komşular gülmeye başlar. Adam ne olduğunu anlamaz. Etraftakiler, yeni taşınan komşularının artist olduğunu, onların evine doğru iki cam arasına koyduğu aynaya bakarak oyun çalıştığını söylerler. Kaynana talihsizliğinden ağlaya başlar. Nuri Efendi, Müslüman mahallesinde bu iş olur mu diyerek şaşkınlığını dile getirir.

TEMALAR

Gelin-Kaynana çatışması/Aile yapısı Oğlunun hiçbir eşi ile geçinemeyen Rabia Hanım, en son geliniyle de anlaşmakta zorlanmaktadır. Kaynana gelin anlaşmazlığının işlendiği bir öyküdür. Aralarında üstünlük tartışmaları mevcuttur. Rabia Hanım ve gelini arasındaki kavgaya bakınca da Nuri Efendi üzerinden güç kazanmaya, kavgalarının sonucunu onun üzerinden belirlemeye çalıştıkları görülür. Ne kadar güçlü oldukları, ne kadar haklı veya ne kadar üstün geldikleri erkeğin sözüne, davranışlarına göre anlam kazanmaktadır.

Değişim/Batıl inanç Nuri Efendi, ülkesinde yaşanan değişime ayak uydurarak kıyafetlerinde değişime gitmiş fakat karısının moda uymasını kıskançlığı dolayısıyla uygun görmemiştir. Rabia Hanım ise dini gerekçe göstererek oğlunun Avrupalı adetlere göre giyinmesini eleştirmiştir. Öldükten sonra, bağladığı kravatın boynuna dolanacağı yönünde benzetmelerde bulunarak onu uyarmaya çalışır. Devrim yaşanmış, yaşanan değişime karşı direnç, korku, ön yargı içeren davranışlar ortaya çıkmıştır.

KARAKTER ANALİZİ

Rabia (Geçimsiz)

Karakter Rabia Hanım'ın geçimsiz ve aksi bir kayınvalide olduğu söylenebilir. Kendisine saygılı davranan ve olumlu özellikleri ön planda olan gelinlerine kötü davranmış, zamanında onları da beğenmemiştir. Batıl ve dini inançları ön planda olan, değişime karşı ön yargılı ve kıskanç bir kadındır. Oğlunu sürekli karısına karşı kıskırtmak ve onları ayırmak ister. Bu amacı için abartılı davranışlarda ve anlatımlarda bulunmaktan da kaçınmadığı görülür.

Aktivite Eğitimsiz olduğu anlaşılan Rabia ev kadınıdır. Öyküde kocasından bahsedilmez ve dul olduğu anlaşılmaktadır. Oğlu ve gelini ile yaşar ve günlük hayatını, komşuluk ilişkileri dışında evde geçirir. Gelini tarafından otorite kabul edilmek, sayılmak ve hizmet görmek ister. Beklentileri karşılanmayınca gelini aleyhinde planlar yaptığı anlaşılmaktadır.

ÖRNEK ANILAR

Batıl İnançlı/Ön yargılı/Geleneksel Rabia Hanım, toplumun kıyafetlerinde yaşanan değişime ön yargı ile bakıyor, özellikle kadınların giyim tarzlarını ahlaksız buluyordu. Oğlunun yeni karısı için tarzında değişiklikler yapmasını da kabullenemez ve onu uyarır. "Oğlum boynundaki o Frenk icadını çıkar. Yarın ahrette zebaniler onu çekerek ilmiği içinde seni boğacaklar."

Kıskanç/Aksi Rabia Hanım, gelini Safinaz ile hiç geçinemez. Gelininin, oğlunu çok fazla etkisi altına almasını kıskanır. Gelini de inadına onu daha fazla kıskırtır. "Çenen tutulsun, sus! Şimdi bayılacağım a dostlar. Bana nispeten öyle söylüyorsun. Oğlum seni ne yapacak... Kaşsız, kirpiksiz, hayasız... Seni boşatıp da bir güzelini, temiz etekli bir ırlı namuslusunu alayım da gör."

Safinaz (Modaya meraklı)

Karakter Safinaz, öyküde tembel, kocasını çok fazla etkisi altına alan, saygısız bir kadın olarak anlatılmaktadır. Süslenmeyi çok seviyordur ve moda meraklıdır. Fakat kıskanç kocası tarafından kısıtlanıyordur. Baskın, hırçın ve kıskırtıcı bir karakter olduğu söylenebilir.

Aktivite Safinazın, geç saatlere kadar yataktan çıkmadığı, ev işleri ile pek ilgilenmediği ve komşuları gezmeyi çok sevdiği söylenebilir. Modaya meraklıdır. İnce çorap, topuklu ayakkabı ve modern elbiseler ilgisini çekmektedir. Komşusunda bazen bu kıyafetleri denediği anlaşılmaktadır. Ayrıca tiyatroya, sinemaya, konferanslara gitme hevesi vardır.

ÖRNEK ANILAR

Modaya meraklı/ Kıskırtıcı Safinaz, moda ve gezmeye meraklıdır. Kıyafetlerine karışan kaynanası ile kavga eder ve onu çileden çıkarmak için kıskırtıcı konuşmalar yapar “Çıkacağım işte! Çıkacağım! Ne yapacaksın bakayım? O püften ipek çorapları, narin ökçeli iskarpinleri, kolsuz, yakasız bluzları oğluna aldirtacağım... Saçlarımı kanarya sarısına boyatacağım. Başıma pırlantalı taraklar takacağım. Dizimden yukarı ince ipekli çarşafı tiyatrolara, sinemalara, konferanslara, seyirlere, seyranlara gideceğim...”

Saygısız/Hırçın Kaynanası geçimsiz ve huysuzdur. Safinaz da ona karşı saygısızdır. İkisinin sürekli tartıştığı, birbirine hakaret ettiği görülür. “Haydi bakayım dişsiz, densiz cadı. Hangimizin dediği olacak...”

ARZIN YUVARLAKLIĞINA İNANMIYOR

KİŞİLER

Yazar Yazardır ve gazetelerde makaleleri yayınlanmaktadır. Bilimsel düşüncüyü ön planda tutan, sağ duyulu bir karakter olduğu anlaşılmaktadır.

Büyükanne Yaşı epey ileri olan büyükanne, kendinden genç aile üyelerinin sırasız ölümlerine şahit olmuştur. Kalan son aile üyesi Lütfullah'ı büyütüştür. Torununa çok düşkündür.

ÖYKÜ

Yazarın makalesine edilen itiraz Yazar, bir akşam Aksaray'daki evinde akşam yemeğini yedikten sonra tanımadığı biri tarafından görülmek istenir. Kendisini evine kabul eder. Gelen kişi altmış beş, yetmiş aşlarında, ihtiyar bir adamdır. Adam, yazara öfkelenmiştir. Son yazdığı makalelerden birisi Dünya'nın yuvarlak oluşu ile ilgilidir. Yaşlı adamsa Dünya'nın düz olduğuna inanıyor, bunu iddia edenlerin gayrimüslim olduğunu ve bu bilgiyi yayarak günaha girdiğini söylüyordu. Yazar, konu ile ilgili düşüncelerini aktarırken adama bunu anlatamayacağını görür. Kendi mahallesinde bile onun gibi düşünen birçok insan olduğunu bildiğinden konuyu ispatlamaya çalışmaya, adama daha fazla zaman harcamaya gerek görmez.

Sırasız ölümler Kendi semtinde, artık eski güzelliğini, neşesini kaybetmiş türbe görüntüsü almış bir hane vardır. Bu hanede bir zamanlar çok güzel anılar yaşanmışken, aileden geriye bir büyük ana ve beşikte torunu kalmıştır. Ölüm, evdeki genç hayatlardan her birine geldikçe büyük ana cenaze evden çıkarken ağıtlar yakıyordu. Ölenin değil kendi sırası olduğunu, ölümün onu alması gerektiğini haykırıyordu. Nihayetinde evde torunu Ali Lütfullah ve o kalmıştır. Kadın sürekli Allah'a torununun acısını görmemek, onun tarafından gömülmek için dualar ediyordu.

Büyükanne ve Ali Lütfullah'ın yaşamı Ali Lütfullah ağladıkça Büyükannesi ona ninniler söyler, bazen de annesine hasret çocuğu oyalamak için memesini emdirir avuturdu. Bütün mahalle bu evde yaşanan hikayeyi bildiğinden kadının ninni söyleyen dokunaklı sesini duyunca ağlamaya başlamaktadır. Evde birbirine tutunmuş bu iki kişi, birbirini her şeyi olmuştur. Büyükana torununun üzerine titreyerek büyütür, onu her şeyden korumaya çalışır. Torunu uyurken elindeki mumun ışığını onun yüzüne tutarak saatlerce izleyerek, nedenini bilemediği bir kederler ağlamaktadır. Her gece yatmadan torunu ile aya bakmakta ve gökteki yıldızlardan her birinin bir insana ait olduğunu, ineğin boynuzunda durun dünyaya dair hikayeleri ders gibi anlatmaktadır. Sokağa, yaramazlığa alışır korkusuyla evin bir odasını birbirinden güzel oyuncaklarla doldurmuştur. Çocuk bu şekilde korunarak büyür.

Ali Lütfullah, askere çağırılır Ali Lütfullah 13 yaşına gelene kadar büyükannesi ile beraber yatmıştır. Vefakâr, sakin, mahcup bir çocuk olur. Büyükannesini hiç üzmez. Onun dizinin dibinden ayrılmaz. Yaşına uygun şekilde eğitimine devam eder fakat asker çağı geldiğinde askere çağırılır. Bu haberle büyükanne çok heyecanlanır ve panikler. Hükümete başvurmayı düşünür. Torununun onsuz yapamayacağını, pek hassas olduğunu, kurşun atıp kimseyi öldürmeyeceğini bildirmeyi ister.

Lütfullah'ın gidişi Lütfullah, asker kıyafetleri ile her gün karargaha talim için gidip gelmeye başlar. Bir akşam evine dönmez ve büyükannesi çok telaşlanır. Hemen gidip karargâha sorar. Irak cephesine sevk olunduğunu öğrenir. Kadın, Irak tam olarak nerede bilemez. Bu bilinmezlikle kendini kaybeder. Eve gelebildiğinde ise perişandır. Ali Lütfullah'ın gitmesi üzerinden birkaç hafta geçer ve hala haber gelmez. Büyükanne dolaplardan, sandıklardan çıkardığı çocuğa ait bütün eşyaları okşar, onlarla konuşur, onları sever. Ama içindeki yangını söndüremez. Günler geçtikçe adeta delirmiş gibi ay, yıldız, bulutlarla konuşuyor, tabiatla dertleşiyor, torununa selam yolluyordur. Lütfullah'tan başka bir şey söylemez ve düşünmez olur. Torunun hayali yanı başındadır.

Büyükanne ve torununun ölümü Aylar geçmiştir. Kadın, hala torunundan hiç haber almamıştır. Fakat büyükanne hala toruna kavuşacağına inanıyor, onu İstanbul'un herhangi bir yerinde sanıyordu. Gelip geçen askerlere onu soruyordu. Bir akşam büyük ananın evinden acı haykırıları duyulur. Komşular evine gider. Kadının göğsü bağı açıktır. Torunun çocukluktan yetişkinliğe bütün kıyafetleri etraftadır. Ali Lütfullah'ı vurduklarını, kızgın çöllerde onu gördüğünü, bir yudum su istediğini, daha vurulmuş bir sürü asker olduğunu, yardım etmeleri gerektiğini söyler. Bu feryatlar arasında kollarını açarak boşluğa atılır. Torununa seslenerek ona su vermeye, alnındaki kanı silmeye geldiğini söyler. Son sözlerinde yere düşer. Komşular, kadının öldüğünü fark ederler. Birkaç zaman sonra mahalleli öğrenir ki büyükannenin öldüğü günün aynı saatinde Lütfullah şehit olmuştur. Herkes birbirlerine kavuştuklarını düşünür. Yazara göre anlaşılmasız esrar ve kuvvet karşısında her insan şaşırıp kalacaktır.

TEMALAR

Ölüm Genç yaşta yaşanan ve ardı ardına gelen ölümler, geride kalanlar için büyük travmalara neden olmaktadır. Büyükanne yaşadığı travma ile torununu büyütmüş ve onu da her an kaybedebileme korkusu ile yaşamak zorunda kalmıştır.

Esrarengiz olaylar İnsanlar tarafından hala inanılan, geçmişten gelmiş bazı inanışlar bilimsel çalışmalarla aydınlatılmıştır. Fakat bilimin metodu ile açıklanamayan esrarengiz olayları varlığını reddetmek de söz konusu olamamaktadır. Farklı toplumlarda da var olan ve yaşadığı söylenen bu tür hikâyelere farklı isimler verilmekte, bu tür durumlar kabul edilmektedir.

Cehalet Yazar, eleştirel ve bilimsel düşünemeyen ve geçmişten gelen bilgiler dışındaki her tür çalışmayı reddeden kişilerin çokluğuna ve bu tür insanların aydınlatılmasının zorluğuna vurgu yapmıştır. Dünyanın yuvarlak oluşunun çok uzun süre önce kanıtlanmış olmasına rağmen bu bilgiyi reddederek geleneksel/dini bilgiyi tek gerçek bilgi olarak yaşayan insanlar öyküde yer almaktadır.

TÖVBELER TÖVBESİ

KİŞİLER

Hasibe Hanım Çocukları ve torunları ile yaşanan Hasibe Hanım ev hanımıdır. Okuma ve yazma bilmemektedir. Yaşadığı komik bir hikaye sayesinde İstanbul'da ünlenmiştir.

ÖYKÜ

Hasibe Hanım'ın ünü Muharebe senelerinde uğradığı gülünç bir olay ile Hasibe Hanım ünlü biri haline gelmiştir. Hikâyesi ağızdan ağıza İstanbul'da çok hızlı yayılmıştır. Hikayesini dinlemek için evine sürekli grup halinde kadınlar toplanır olmuştur. Hasibe Hanım, eline kahve ve sigarasını alır, kendisini dinleyen yüzlerden memnun olarak her seferinde hikayesini tatlı tatlı anlatmaktadır.

Hasibe Hanım'ın günlük işleri Savaş yıllarında herkes zor durumdadır. Yoksulluk çok eve uğramıştır. Hasibe Hanım'ın evi de bunlardan biridir. Hasibe Hanım oğulları, kızları ve torunları ile aynı

evde yaşamaktadır. Fakat gündüzleri hepsi işte güçte, o evde yalnızdır. BU kadar kişinin çalışmasına rağmen hala gerektiği kadar rahat şekilde geçinememektedirler. Evin temizliği, yemek hazırlama ve alışveriş gibi görevler Hasibe Hanım'dadır. Bir de en çok zorlandığı işleri umumiyetin belgelerini düzenleme işi vardır. Her gün belediyeye gidip defterdekileri tasdik ettirmek, mühürlömek durumundadır. Falat memurlar onu azarlamaktadır, yalan söylemekle suçlamaktadır. Nüfusları kalabalık olmasına rağmen vesika defterinde yazılanları yetersiz görüp yalan beyan verdiklerini ima ediyorlardır. Kadın bu açıdan zorluk çekip derdini anlatamıyordu. Okuyup yazamadığı için defter ile ilgili durumları çözemez, her seferinde mahalle İmamından yardım ister. İmam ona göre pek beceriklidir. Her işten anlamaktadır. Aleyhinde birçok şey de söylenmesine rağmen Hasibe Hanım kendisine yardım ettiğinden imamı sevmektedir.

Hasibe Hanım'ın merakı Bir gün imama yine işi düşmüş ama imamı bulamamıştır. İçine bakmadığı dükkan, aramadığı sokak kalmaz ama onu bulamaz. Başka uzak semtlere kadar gider. Bu şekilde dolaşırken kapısı açık koca bir daire görür. Önünde temiz, şık polisler duruyordu. Güzel, şık şık birçok hafif kadın kıkırdayarak içeri girip çıkıyordu. Hasibe Hanım buranın ne olduğunu anlayamaz. Birkaç kişiye sorar ama kimse ona net bir şey söylemez. Onun anlayamayacağı işler olduğunu, kendi işine bakması gerektiğini söyleyip gülerken cevap verenler olur. En son sorduğu bir adam az da olsa onunla sohbet eder. Buradaki kadınların alnında kara yazı olduğunu ve hallerine üzüldüğünü söyleyen adam, kadınların vesika almak için beklediklerini söyler. Fakat daha da fazla konuyu açmaz ve kadını tersler. Hasibe Hanım durumu anlamamıştır ve kadınların vesika alarak yardım aldıklarını düşünmüştü. Süslü püslü oldukları için onlara yardım edilirken kendisinin durumdan haberdar edilmemesine bozulur. O da vesika almak ister. İçeri girer ve orada bekleyen kadınlardan birine neden orada beklediklerini sorar. Kadın vesika almak için beklediğini söyler. Vesikanın erzak mı olup olmadığını kadına doğrulatmak isteyen Hasibe Hanım, kadın tarafından kandırılır. Bulgur, şeker, irmik gibi erzakların verileceğini söyleyen kadın, onunla alay eder ve girmesi gereken sırayı tarif eder.

Hasibe Hanım'ın ısrarı Arkasından gülünen Hasibe Hanım kendisi ile alay edildiğini hala anlamaz. Sıraya doğru gider. Oradaki görevliye sert şekilde fazla zamanı olmadığını, onunda vesika almak istediğini söyler. Adam onu tersler. Ona vesika vermeyeceklerini söyler. Kadın ise bu cevaba çok öfkelenir. İçeriden beyaz önlükle biri çıkar ve seslerin sebebini sorar. Hasibe Hanım vesika almak istediğini yineler. Adam ona güler ve o da ona vesika vermeyeceklerini söyler. Kadın onları vatan hainliği ile suçlar. Genç güzel ve oynak olmadığı için vesika verilmediğini düşündüğünü iddia eder. İçeriden çıkan adam, sonunda ısrarına dayanamaz ve onu içeri alır.

Hasibe Hanım gerçeği öğrenir İçeri giren Hasibe Hanım'a sırt üstü yatması söylenir. Uykusu olmadığını, yatmak istemediğini söyler ama adam biraz sert konuşur. Onunla fazla uğraşamayacaklarını, yat diyorsa yatması gerektiğini anlatır. Kadının dili tutulmuş gibi fazla sorgulamadan dediğini yapar. Fakat adam aç emri verince iyice şaşırır. Muayene edeceklerini, bu kadın hastalık sahibi değildir diye rapor vereceklerini ve bu şekilde istediği randevu evinde çalışabileceği anlatılınca Hasibe Hanım çılgınlık atar. Sinirle altına kaçıtır ve oldu yeri ıslatır. Merdivenlere doğru koşarken herkes arkasından alay ederek güler. Hasibe Hanım, hikâyesini anlatırken o an yaşamış gibi olur ve sinirlendir. İrzını zor kurtardığını söyleyerek şükürler eder.

TEMALAR

Cehalet Okuma yazması olmayan, etrafında olan olayları tam olarak algılayamayıp kendini yeterince iyi ifade edemeyen bir karakter üzerinden cehaletin etkileri ve karakterin düştüğü komik durumlar gösterilmiştir.

Savaş Yaşanan savaşlar, savaşa katılan ülkeyi ekonomik olarak olumsuz etkiler ve insanları yoksullaştırır. Bu durum halkı zor durumda bırakmaktadır. Öykü içerisinde savaşın yoksullaştırdığı halk geçinmekte zorlanmakta ve ülkeyi ahlaki yozlaşma ele geçirmektedir.